

ԽԱՉԻԿ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

ՀՀ պետական կառավարման ակադեմիայի
իրավագիտության ֆակուլտետի հայցորդ

ՆԵՐՈՒՄ ՇՆՈՐՀԵԼՈՒ ՊԱՏՄԱԻՐԱՎԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՄԱՆ ԱՌԱՆՁԻՆ ՀԻՄՆԱՀԱՐՅԵՐԸ

Անվիճելի է, որ ներում շնորհելն իր ծագմամբ օժտված է միապետական բնույթով և ունի իրավական զարգացման առանձնահատուկ պատմություն: Որպես կանոն ներման ինստիտուտը ճիշտ ըմբռնելու, այն օբյեկտիվորեն գնահատելու, տեսականորեն հիմնավորված հայեցակարգեր մշակելու և, ընդհանրապես, հասարակական կյանքում այդ երևույթը ճիշտ հասկանալու համար անհրաժեշտ է այն դիտարկել պատմական զարգացման գործընթացում:

Այսպես, այդ ինստիտուտի իրավական զարգացման պատմությունն ուսումնասիրելիս կարելի է հասկանալ, որ այն առաջացել է դեռևս վաղ ժամանակներում: Նախ անհրաժեշտ է նշել, որ պետականության զարգացմանը զուգընթաց ներման իրավունքի մասին հարցը մասնավոր իրավունքի տիրույթից տեղափոխվեց հանրային իրավական ոլորտ: Ընդ որում, դատարանի և ներման իրավունքի սահմանման մեջ գերակշռողը այն կարծիքն էր, որ հանցագործությունը դիտվում էր որպես առանձին անձի մասնավոր շահերի խախտում:

Ներողամտության դրսևորման օրինակ կարելի է հանդիպել դեռևս Հռոմեական կայսրության դարաշրջանում¹, որտեղ մեղավորին ներում շնորհելն ընկալվեց օրենքի ուժից ավելի բարձր ուժով օժտված ակտ: Ներման ինստիտուտի զարգացման պատմությունը եվրոպական իրավունքի մեջ կարելի է սկսել այն փուլից, որում հանցագործությունը հրապարակային ոտնձգության բնույթ էր ձեռք բերում և առաջ էր բերում պետական իշխանության անմիջական արձագանքը:

Ֆրանսիական միապետության ժամանակաշրջանում հանցագործությունների մեծ մասը դիտվում էր որպես մասնավոր շահերի խախտում, և միայն պետական դավաճանությունը, միապետին վիրավորելը, թագավորի դեմ ուղղված խռովու-

թյունը բերում էին հրապարակային պատժի²: Թագավորը կարող էր ներել, սակայն այդ ողորմածությունը մասնավոր անձանց իրավունքներում ուներ իր սահմանները: Ֆրանկյան արքաները քաղաքական հանցագործությունների համար նույնիսկ ներում էին շնորհում: Սակայն, IX դարի վերջից մինչև XIV դարը թագավորական իշխանությունը սկսեց կորցնել իր արտոնությունները՝ զիջելով դրանք ֆեոդալական իշխանավորներին: Ընդ որում, ներման իրավունքն արդեն իսկ իրականացվում էր գրեթե ցանկացած սենյորի կողմից³: Եվ միայն Ֆիլիպ Գեղեցիկի կողմից հրատարակված 1308 թվականի արտիայով ներման իրավունքը ձևականորեն վերապահվեց բացառապես թագավորին⁴: Այնուհետև՝ Կարլ V-ի օրոք, այդ իրավունքը արդեն ճանաչվեց որպես թագավորական իշխանության բացառիկ լիազորություն:

Հարկ է նշել, որ ներման ակտի իրավական ուժի մեջ մտնելու էական պայման էր հանդիսանում նրա ձևի պահպանումը, այդ թվում՝ թագավորական խորհրդում դրա քննարկումն ու հաստատումը: Այսպես, 1359 թվականի թագավորական օրենքով (Օրդոնանս) նախատեսված էր, որ ներման մասին ակտի բովանդակությունը պետք է ներառի իր մեջ հետևյալ մասերը. 1) արքայի կամ նրա հպատակների դեմ կատարած հանցագործությունների ցանկը, 2) դրդապատճառները, որոնք արքային դրդեցնում են «գթասրտությունը գերադասել արդարադատության դաժանությունից», 3) գթասրտության դրսևորման ձևը, 4) վերապահությունը, որը պահպանում է տուժողի վնասի տույժը, 5) հանցագործների ցանկը, որոնք ենթակա չեն ներման, 6) թագավորական պետական պաշտոնյաներին ուղղված որոշման հրապարակման հրամանը, 7) տարեթիվը, կնիքը և խորհրդատուների ցուցակը⁵: Դրանով իսկ նախատեսվում էր թագավորի՝ իր հայեցողությամբ

www.lawinstitute.am

ներում իրականացնելու իշխանության սահմանափակումը: Որոշման ընդունումը պահանջում էր դրդապատճառների պարտադիր հիմնավորում, տուժողի շահերի հաշվառում և կրում էր հրապարակային բնույթ:

Դա սահմանափակում էր թագավորի՝ իր հայեցողությամբ ներում իրականացնելու իշխանությունը: «Թագավորությունում դատարանի և կարգի պահպանման մասին» 1498 թվականի օրենքով ամփոփվում և ամրագրվում էր թագավորական դատարանների փորձը թափառականների, չքավորների, ավազակների և նման այլ տարրերի, ինչպես նաև անհնազանդ ֆեոդալների դեմ մղված պայքարում⁶: Ներման իրավունքը վերապահված էր բացառապես Ֆրանսիայի թագավորին և նրա հետևորդին՝ ի նշան նրա գերագույն իշխանության:

Ֆրանսիական 1670 թվականի թագավորական օրենքը հիշատակում էր ներման ակտերի տեսակները և ընթացակարգային բնույթը⁷: Այսպես, այդ ակտով սահմանվում էին հետևյալ ութ տեսակի ներումները. ա) պատժի զիջումը, բ) ներողության հայցումը, գ) աքսորից և տաժանակիր աշխատանքներից ազատումը, դ) ազնիվ անվան և համբավի վերականգնումը, ե) պատժի մեղմացումը, զ) դատարան կրկին ներկայանալը և է) համաներումը: Ներողամտությունների այսպիսի լայն ցանկը, փաստորեն, իր մեջ ներառում էր հանցագործի նկատմամբ գթասրտության դրսևորման բոլոր տեսակները: XVIII դարից սկսած՝ պատկերացումներն այն մասին, որ ներումը միապետի և վարչական իշխանության օրենքի ուժը թուլացնելու հնարավորությունն է, արդեն որոշիչ էր այն դառնում օրենսդրական իշխանության ամրապնդման հիմնավորման գործում, ինչն էլ հանգեցրեց ներման ողջ ինստիտուտի ժխտմանը⁸:

Ներման ինստիտուտի մշակման ինքնուրույն պատմական ուղի է անցել Անգլիան: Այս երկրում հրապարակային արդարադատության համակարգը բավականին դանդաղ էր զարգանում, այդ պատճառով էլ մինչև X դարը իշխում էին մասնավոր վրեժի սկզբունքները⁹: Արքայական հաշտությանը աջակցելու իրավունք ստացած փոխարքաները ամենավաղ ժամանակներից իշխանների հետ մեկտեղ օգտվում և իրականացնում էին ներման իրավունքը: Եվ միայն 1535 թվականին թագավորն իրեն վերապահեց միայն դավաճանության, սպանության և արտաքսվածներին վերադարձնելու

հարցերով ներման իրավունքի իրականացման լիազորությունը: Մինչև 1817 թվականը մյուս հանցագործությունների մասով միայն տուժողը կամ մեղադրողը կարող էին ներել մեղավորին¹⁰: Ընդ որում, ներումը կարող էր կիրառվել քրեական հետապնդման ողջ գործընթացի ընթացքում: Այն ներառում էր նաև «աբուլիցիան»՝ որպես համաներման մասնավոր դրսևորման տեսակ, որը ենթադրում էր քրեական գործընթացի դադարեցում, պատժի մեղմացում կամ դրա կիրառման արգելում¹¹:

Ինչ վերաբերում է գերմանական իրավունքին, ապա մինչև XIII դարը այն չէր ճանաչում հրապարակային պատիժները, իսկ հանցագործություն կատարած անձը տուժողին վճարում էր փոխհատուցում¹²: Միայն XIII դարից Գերմանիայի քրեական իրավունքը հրապարակային բնույթ ձեռք բերեց. թագավորը կարող էր ներում շնորհել տուժողի և դատավորի համաձայնությամբ, իսկ երբեմն էլ համայնքի համաձայնությամբ: Իսկ XVI դարի նախաշեմին պատժի հրապարակային բնույթն ամրապնդվեց, և առանձին թագավորներ սկսեցին ինքնուրույն կիրառել ներումը, ընդ որում՝ զգուշությամբ՝ վախճանալով թուլացնել պատժելիության ուժը, որի վրա էր հենվում պետական կարգի պահպանումը: Հետագայում աստիճանաբար ներման իրավունքը տրվեց անմիջականորեն գերագույն իշխանությանը և կախված չէր հանցագործի նկատմամբ տուժողի վերաբերմունքից: Մինչև XVIII դարի վերջն արքայական իշխանությունը ներման իրավունքն իրականացնում էր առավել ծանր հանցագործությունների դեպքում, մնացած դեպքերում դատավորն ինքնուրույն էր կիրառում պատժից ազատելը՝ դրամական փոխհատուցում վճարելու պայմանով:

Միաժամանակ Գերմանիայում երկար ժամանակ քննարկվում էին գթասրտության դրսևորման ձևերի և մեթոդների սահմանման հարցերը: Առաջարկվում էր ներումն առանձնացնել որպես ինքնուրույն ինստիտուտ, իսկ դատապարտյալների «աբուլիցիայի» և ներման առանձին ակտերի միասնությունը դիտարկել որպես համաներում: Հարկ է նշել, որ պետական ներումը, որպես կանոն, օրենսդրական ամրագրում չուներ և կամավոր բնույթ ուներ: Թագավորները ներման մասին միանվազ ակտեր էին հրատարակում: Ներումը կարող էր կիրառվել դատաքննության ցանկացած

ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

փուլում և չունեն իր դրսևորման սահմանները, քանի որ այդ փուլում այն տարբերակված չէր համասերումից և սերտ կապված էր նրա հետ:

Միջազգային իրավական փաստաթղթերում ներման մասին առաջին հիշատակումն ամրագրվել է Գրամանշանների կեղծման դեմ պայքարի 1929 թվականի ապրիլի 20-ի Միջազգային կոնվենցիայում¹³, որտեղ նշվում է, որ կոնվենցիան չի խոչընդոտում պայմանավորվող բարձր կողմերին՝ իրենց ներքին օրենսդրությամբ կարգավորելու պատժի մեղմացման ռեժիմը և ներման իրավունքը՝ դրանով իսկ ներման իրավունքի իրականացումը ճանաչելով ինքնավար ինստիտուտ:

Այնուհետև՝ XX-XXI դարերի սահմանագծում, իրավական համակարգերի փոխազդեցության համաշխարհային գործընթացի համատեքստում առաջնային է դառնում մարդասիրական բաղադրիչը, այդ թվում՝ ներման գաղափարը, որն արդիական է ու պահանջարկված իր բովանդակությամբ ու նշանակությամբ¹⁴: Ընդհանուրի և առանձնահատուկի այդ փոխազդեցությունը բնորոշ է պետությունների ազգային իրավական համակարգերի կայացման համար, այդ թվում՝ նաև ներման մասին օրենսդրության մշակման և զարգացման համար: Գրանով իսկ ներման ոլորտում միջազգային իրավունքի ընդհանուր նորմերի ընդունումը ժամանակակից երկրների կողմից հանգեցրեց ազգային օրենսդրության հետ դրանց ներդաշնակեցմանը:

Ներման իրավունքը համարժեքորեն բխում է Մարդու իրավունքների համընդհանուր հռչակագրի 3-րդ հոդվածի բովանդակությունից, ըստ որի. «Յուրաքանչյուր մարդ ունի կյանքի, ազատության և անձնական անձեռնմխելիության իրավունք»: Այդ իրավունքը հանդես է գալիս որպես կյանքի, ազատության և անձնական անձեռնմխելիության իրավունքի պաշտպանության մեխանիզմներից մեկը և իրականացվում է համընդհանուր ճանաչման և իրականացման ճանապարհով ինչպես ներպետական, այնպես էլ միջազգային մակարդակներում:

Կյանքի իրավունքի իրականացման համար անհրաժեշտ պայմանների ստեղծման մասին նշված է ՄԱԿ-ի Քաղաքացիական և քաղաքական իրավունքների մասին դաշնագրի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետում, համաձայն որի. «Կյանքի իրավունքը հանդիսանում է յուրաքանչյուր մարդու անկապտելի իրավունքը: Այդ իրավունքը պահպանվում է

օրենքով: Ոչ ոք չի կարող կամայականորեն գրկվել կյանքից»¹⁵: Իսկ նույն հոդվածի 4-րդ կետը հռչակում է, որ. «Յուրաքանչյուր ոք, ով դատապարտված է մահվան, իրավունք ունի ներում կամ դատավճռի մեղմացում խնդրել: Համաներումը, ներումը կամ մահապատժի փոխարինումը ամեն դեպքում կարող են ընձայվել»: Այս նորմի բովանդակությունից հետևում է, որ միջազգային իրավական համակարգում ստեղծված են մահվան դատապարտվածների նկատմամբ ներման իրավունքի կիրառման ընդհանուր հիմքերը, ընդ որում, դաշնագրում մահապատիժը օրենքից դուրս չէ, սակայն նրա վերացման ցանկալիությունը և ներում խնդրելու տրամադրումը սահմանափակում է նրա կիրառումը:

Ներման իրավունքի մասին հիշատակվում են նաև ՄԱԿ-ի մի շարք համաձայնագրերում: Այսպես, օրինակ, 1978 թվականի մայիսի 19-ի՝ Հանձնման մասին կոնվենցիայի 13-րդ հոդվածը սահմանում է, որ ազատագրված դատապարտված անձինք պատիժը կրում են այն պետությունում, որի քաղաքացիներն են հանդիսանում, հետևաբար, դատապարտյալի ներումն իրականացվում է այն պետության կողմից, որին նա հանձնված է պատիժը կրելու համար:

Եվրախորհրդի՝ 1950 թվականի Մարդու իրավունքների պաշտպանության և հիմնական ազատությունների մասին կոնվենցիայում ներման իրավունքի մասին որևէ խոսք ուղղակիորեն չի գնում: Սակայն, հիշատակված կոնվենցիայի մի շարք դրույթների և դրա զարգացման նպատակով ընդունված արձանագրությունների համակարգային վերլուծության հիման վրա կարելի է հետևություն անել հենց ներման իրավունքի ճանաչման մասին: Այսպես, Կոնվենցիայի 7-րդ արձանագրության 3-րդ հոդվածով ամրագրված «եթե որևէ անձ վերջնական որոշման հիման վրա քրեական հանցագործություն կատարելու համար դատապարտված է, և եթե հետագայում ... նրան ներում է շնորհվել ...» դրույթից կարելի է ենթադրել, որ առկա է քրեական հանցագործության համար դատապարտված անձի ներման հնարավորություն:

Այնուհետև, Եվրոպական երկրների համագործակցության շրջանակում բավականին լուրջ ուշադրություն է դարձվում դատապարտյալների սոցիալական վերականգնմանը: Այսպես, «Պայմանական դատապարտված կամ պայմանական

ազատված իրավախախտների հսկման մասին» եվրոպական համաձայնագրի 7-րդ հոդվածը սահմանում է, որ, եթե իրավախախտը ընկնում է ներման տակ կամ կարգադրող պետության կողմից, կամ այն պետության, որին ուղղվում է կարգադրությունը, ապա հսկելը կամ դատական որոշում իրականացնելը կմերժվի: Ներման մասին տվյալ դրույթը հսկման դադարեցման կամ դատական որոշման կայացման հիմք է հանդիսանում:

Կամ 1985 թվականի հունիսի 23-ի «Մշակութային սեփականության հետ կապված իրավախախտումների մասին» Եվրոպական կոնվենցիայում քրեական իրավունքի և մշակույթի ոլորտում պայմանավորվող կողմերի գործողությունները ուղղված են եվրոպական մշակութային ժառանգության պահպանմանը: Կոնվենցիայի 4-րդ բաժնում ընդգծվում է *Ne bis in idem* սկզբունքի նշանակությունը, որը հաստատում է, որ անձը, որի նկատմամբ կայացած է դատարանի վերջնական որոշումը, չի կարող միևնույն գործողության համար ո՛չ հետապնդվել, ո՛չ դատապարտվել, ո՛չ էլ ենթարկվել պատժամիջոցների ուրիշ կողմում, եթե նրան սահմանված պատժամիջոցը քրեական իրավունքի և մշակույթի ոլորտում ներման նկատառումով ամբողջապես կամ մասնակի իրականացված չէ (Կոնվենցիայի 17-րդ հոդվածի 1-ին կետ):

Բերված ամփոփումը ցույց է տալիս, որ եվրոպական համագործակցության շրջանակում ճանաչվում է ներման իրավունքը, և դրա կիրառումը համապատասխանում է պայմանավորվող կողմերի համաձայնեցված կամքին և վճռականության դրսևորում է ծառայում՝ բոլոր մեթոդներով և միջոցներով նպաստելու իրավախախտումների դեմ պայքարում անձնական անձեռնմխելիության, ազատության, կյանքի իրավունքի իրականացման գործում փոխշահավետ համագործակցության ամրապնդմանը:

Նախկին ԽՍՀՄ-ի պետություններում մարդու իրավունքների ոլորտում միջազգային չափորոշիչների ճանաչումն ու պահպանումը, կապված խորացող ժողովրդավարական վերափոխումների հետ, Անկախ Պետությունների Համագործակցության կազմավորման նախադրյալներից մեկն է հանդիսացել: Դրանցում ներման իրավունքը նույնպես իր արտացոլումն է գտնում:

1995 թվականի մայիսի 26-ի «Անկախ Պետությունների համագործակցության մարդու իրա-

վունքների և հիմնական ազատությունների մասին» համաձայնագրի 7-րդ հոդվածը սահմանում է. «Յուրաքանչյուր դատապարտյալ իրավունք ունի համաձայն օրենքի ... խնդրել ներման մասին ...»:

ԱՊՀ-ի՝ 1998 թվականի «Հետագա պատիժը կրելու համար ազատագրված դատապարտվածների փոխանցման մասին» Կոնվենցիայի 15-րդ հոդվածով նախատեսվում է. «Ինչպես դատավճիռ կայացնող պետությունը, այնպես էլ դատավճիռ իրականացնող պետությունը իրավունք ունի կիրառել ներման ակտ ..., եթե դա նախատեսված է դատավճիռն իրականացնող պետության օրենսդրությամբ»:

Կամ ԱՊՀ-ի 2002 թվականի «Քաղաքացիական, ընտանեկան և քրեական գործերով իրական օգնության և իրավական հարաբերությունների մասին» Կոնվենցիայի 114-րդ հոդվածով հռչակվում է, որ. «Անձի ներումը, որի նկատմամբ կայացվել է դատավճռի ճանաչման և կատարման մասին որոշում, իրականացվում է ինչպես հարցում կատարող, այնպես էլ հարցման ենթարկվող պայմանավորվող կողմերի կողմից՝ իրենց ներքին օրենսդրությանը համապատասխան»¹⁶: Դրանով իսկ ճանաչվում է ԱՊՀ՝ կողմերի ներում իրականացնելու իրավունքը՝ ազգային օրենսդրությանը համապատասխան:

Հայաստանի Հանրապետությունը հանդիսանում է վերը թվարկված միջազգային իրավական փաստաթղթերի մասնակիցը: Տարբեր երկրների հետ բարեկամական հարաբերություններ հաստատելով՝ Հայաստանի Հանրապետությունը մասնակցում է ինչպես բազմակողմանի համաձայնագրերում, այնպես էլ սահմանափակ քանակով մասնակիցների հարաբերություններում:

Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 20-րդ հոդվածի չորրորդ մասով սահմանված՝ դատապարտյալի ներման խնդրանքի իրավունքի իրականացման երաշխիք է կոնվենցիայի 15-րդ հոդվածի երկրորդ մասը, որին համապատասխան՝ պատիժը կրելու համար հանձնված դատապարտյալների նկատմամբ ներման և համաներման ակտեր կարող են կիրառվել ինչպես դատավճռի կայացման, այնպես էլ դատավճռի կատարման պետությունները:

Ներում շնորհելու մասին ՀՀ Նախագահի լիազորությունը սահմանված է ՀՀ Սահմանադրության 55-րդ հոդվածի 17-րդ կետով: Սա ՀՀ Նախա-

ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

գահի այն լիազորություններից մեկն է, որը չի պահանջում որևէ օրենքի կամ այլ իրավական ակտի գոյություն և գոյության դեպքում էլ Նախագահը չի կարող սահմանափակված լինել դրանցով: Այս առումով ՀՀ Նախագահի՝ 2003թ. նոյեմբերի 19-ի «Դատապարտյալների ներման խնդրագրերը քննարկելու կարգը հաստատելու մասին» հրամանագիրը չի կարող որևէ սահմանափակում նախատեսել Նախագահի կողմից իր այս լիազորությունն իրականացնելու համար, ինչպես, օրինակ, որևէ հանձնաժողովի դրական եզրակացությունը, պատգամավորների որևէ խմբի նախաձեռնությունը կամ հենց դատապարտյալի նախաձեռնությունը կամ համաձայնությունը¹⁷:

Տարբեր պետությունների տարածքներում ներման իրավունքի միանման կիրառում նախատեսող օրենսդրության գործելն ապահովում է իրավական օգնության մասին միջազգային պայմանագրերի նորմերի արդյունավետ իրականացումը, քանի որ հանցագործի հանձնման կամ քրեական հետապնդման վերաբերյալ հարցման ենթարկված պետության համաձայնության պայմաններից մեկը այդ պետությունում արարքի հանցավոր լինելը ճանաչելն է: Ներման կիրառման դեպքում այն պետք է ապահովի երկու կողմերի համաձայնությունը: Այդ կապակցությամբ պետությունների օրենսդրություններում ներման մասին նորմերը պետք է ունենան միանման ամրագրում և ընկալում՝ դրանով իսկ հռչակելով, որ մարդը չի կարող միևնույն հանցագործության համար կրել կրկնակի պատիժ (ne bis in idem):

Միասնական իրավական նորմերի հաստատումը նպաստում է միասնական դատական պրակտիկայի ձևավորմանը և համապատասխանաբար ներման իրավունքի իրականացմանը: Վերլուծելով արտասահմանյան օրենսդրությունը՝ պրոֆեսոր Ա. Գրիշկոն նշում է, որ այդ խնդիրը ավելի հեշտ լուծվող էր ԽՍՀՄ նախկին հանրապետությունների համար, քանի որ դրա համար օբյեկտիվ նախադրյալներ կային: Դրանց թվին են պատկանում երկրների բազմամյա միասնական սոցիալտնտեսական հարաբերությունները, ոչ վաղ անցյալում ընդհանուր իրավական համակարգի առկայությունը և սուբյեկտիվ հիմքերը (իրավապահ մարմիններում աշխատողների հոգեբանական համատեղելիությունը և այլն)¹⁸:

Փամանակակից միջազգային իրավունքում

համընդհանուր ճանաչում ունի այն դրույթը, որ պետությունները ընդունվող ներպետական օրենքները, ինչպես նաև նրանց կողմից նախաձեռնվող իրավակիրառական միջոցները պետք է համաձայնեցնեն իրենց միջազգային պարտավորությունների հետ: Միջազգային իրավունքի այդ դիրքորոշումն իր ամրագրումն ստացավ ՄԱԿ-ի Միջազգային պայմանագրերի իրավունքի մասին կոնվենցիայում, որի 27-րդ հոդվածը սահմանում է, որ որևէ պայմանագրի մասնակից պետություն չի կարող հիմնվել իր ներքին իրավունքի դրույթների վրա՝ որպես արդարացում իր կողմից չկատարած պայմանագրի համար¹⁹: Այդ պատճառով միջազգային իրավունքի նորմերի իմպլեմենտացիան միջպետական հարաբերությունների կարգավորման հարցերում հանդիսանում է ազգային օրենսդրության վերջնական նպատակը:

Այսպիսով, միջազգային իրավական նորմերի համադրված ու համակարգային վերլուծությունից կարելի է եզրակացնել, որ ներման ինստիտուտի իրավական կարգավորման հիմքերը բխում են մարդու իրավունքների համընդհանուր ճանաչում ստացած միջազգային իրավական չափորոշիչներից: Դրանք են՝

Առաջին. միջազգային օրենսդրության մեջ ամրագրված են նորմեր, որոնք նախատեսում են մահապատժի տեսքով պատժի դատապարտվածների ներում խնդրելու մասին իրավունքը այն պետություններում, որտեղ այն վերացված է:

Երկրորդ. միջազգային իրավունքի նորմերը նախատեսում են մահապատժի հետ կապ չունեցող դատապարտվածներին ներում շնորհելու իրավունքի իրացման հնարավորությունը:

Երրորդ. միջազգային իրավունքի նորմերն արտացոլում են ներման ակտի կիրառման որոշ ընթացակարգային հարցեր, օրինակ՝ դատական գործունեության անկախությանը և դատարանի դատավճռի կատարման կամ դադարեցման հիմքերին վերաբերող հարցերը:

Չորրորդ. ներման մասին նորմերը արտացոլում են գտնում միջազգային իրավական ակտերում, որոնք կարգավորում են մարդու կենսագործունեության տարբեր ոլորտներում (մշակույթ, տրանսպորտ և այլն):

Հինգերորդ. միջազգային իրավունքը ներման կարգավորման հարցերը դիտում է ներպետական մակարդակում, որպես յուրաքանչյուր ինքնիշ-

խան պետության իրավունք՝ ազգային իրավական ավանդույթներին համապատասխան:

Վեցերորդ. միջազգային իրավական նորմերը նպաստում են ազգային օրենսդրությունների ընդլայնմանը, ներման միատեսակ ընկալմանը և միջազգային իրավական ակտերի ու պայմանագրերի մասնակից պետությունների իրավական համակարգերի մերձեցմանը:

Այսպիսով, միջազգային իրավունքի նորմերը ներպետական մակարդակում էական ազդեցություն են ունենում ներման սահմանադրական իրավական կարգավորման վրա, ինչը պայմանավորված է այն հիմնավորմամբ, որ ներման հարցերով հարաբերությունները կարգավորող միջազգային իրավական նորմերի իմպլեմենտացիան տեղի է ունենում պետությունների սահմանադրությունների մակարդակում, ընդ որում, պետությունների, այդ

թվում նաև Հայաստանի Հանրապետության կողմից ներման ոլորտում միջազգային իրավունքի նորմերի ճանաչման հետ փոփոխվում է ազգային օրենսդրությունը:

Ժամանակակից հասարակության մեջ ներման ինստիտուտի զարգացումը տեղի է ունենում յուրաքանչյուր դատապարտյալի ներում խնդրելու մասին իրավունքի իրականացման երաշխիքների ապահովման ուղղությամբ: Այդ դեպքում միջազգային մակարդակով ճանաչվում է ներում իրականացնելու եղանակի, ներման իրավունքի իրականացման, նրա հիմքերի և կիրառման սահմանների ընտրության մեջ յուրաքանչյուր ինքնիշխան պետության իրավունքը:

¹ Պատմությունից հայտնի է հանրահայտ գորավար, դիկտատոր Պապիրիուսի կողմից զինվորական կարգապահությունը խախտելու համար դատապարտված հռոմեական բանակի հեծելազորի քաջարի հրամանատար Ֆաբիուսի ներման հայտնի դեպքը: Երիտասարդ գորավարի դատապարտումը առաջ բերեց փոխադարձ գժտություն, և դատարանի գործերին միջամտեցին սենատը և ժողովուրդը: Ֆաբիուսը մեղավոր ճանաչվեց և ընդունեց իր մեղքը, իսկ դիկտատոր Պապիրիուսը չազատեց պատանուն պատժից, սակայն, ի հեճուկս օրենքի իշխանությանը, մեղավորին հանձնեց սենատի և ժողովրդի ողորմածության: Տես՝ Ливий Тит. Римская история от основания города. Т.2. 1901, С. 149-159.

² Տե՛ս Люблинский П.И. Право амнистии. Историко-догматическое и политическое исследование. «Сенатская типография». 1907, С. 22:

³ Տե՛ս նույն տեղում, էջ 22:

⁴ Տե՛ս նույն տեղում, էջ 23:

⁵ Տե՛ս Люблинский П.И. նույն աշխ., էջ 23-24:

⁶ Տե՛ս Ордонанс 1498 года «О суде и охране порядка в королевстве» // <http://www.vostlit.info/Text/Dokumenty/Franse/Ordonans 1498/text.htm>

⁷ Տե՛ս Люблинский П.И. նույն աշխ., էջ 26:

⁸ Տե՛ս նույն տեղում, էջ 28-29:

⁹ Տե՛ս նույն տեղում, էջ 76:

¹⁰ Տե՛ս նույն տեղում, էջ 77:

¹¹ Տե՛ս նույն տեղում, էջ 11, 13:

¹² Տե՛ս նույն տեղում, էջ 91:

¹³ Международная конвенция по борьбе с подделкой денежных знаков от 20 апреля 1929 года // Собрание законодательства Союза ССР 1990г., отд. II, N 6. М., 1990 г., вып. VII.

¹⁴ Տե՛ս Гришко А.Я. Амнистия и помилование: Монография. - Рязань: Академия права и управления Федеральной службы исполнения наказаний, 2006. - 199. С. 136.

¹⁵ Международный пакт о гражданских и политических правах от 16 декабря 1966 года // Действующее международное право. В 3-х томах. Составители Колосов Ю.М. и Кривчиков Э.С. Том 2. - М.: Издательство Московского независимого института международного права, 1997. С. 21-39.

¹⁶ Конвенция о правовой помощи и правовых отношениях по гражданским, семейным и уголовным делам от 7 октября 2002 года // ИПС Кодекс. Документ опубликован не был.

¹⁷ ՀՀ Սահմանադրության մեկնաբանություններ , Գ.Հարությունյանի և Ա.Վաղարշյանի խմբ., Իրավունք 2010, էջ 648:

¹⁸ Մեջբերումը՝ Гришко А.Я. Амнистия и помилование: Монография. - Рязань: Академия права и управления Федеральной службы исполнения наказаний, 2006. С. 137-138.

¹⁹ 1969 թ. Վիեննայի Կոնվենցիան Սիջազգային պայմանագրերի իրավունքի մասին:

РЕЗЮМЕ

Некоторые вопросы историко-правового анализа и международного правового регулирования помилования

В статье автор анализирует историко-правовые вопросы помилования, а также проблемы международного правового его регулирования в отдельных зарубежных странах и в Республике Армения. В частности, рассмотрены модели помилования как одного из древнейших институтов права в Древнем Риме, Германии, Англии, Франции и других странах, появившегося одновременно с государственной властью и системой правосудия.

В статье проблема обсуждается в контексте сопоставления международно-правовых норм и законодательства Республики Армения.

Ключевые слова: помилование, право на помилование, помиловать, международно-правовое и внутригосударственное регулирование института помилования.

SUMMARY

Some questions of historical and legal analysis of the international legal and regulatory pardon

The author analyzes the historical and legal issues pardons and the problems of its international legal regulation in selected foreign countries in the Republic of Armenia. In particular, we consider the model of pardon as one of the oldest institutions of law in ancient Rome, Germany, Britain, France and other countries, which appeared simultaneously with the government and the justice system.

In this paper the problem is discussed in the context of international management and government regulation of the institute of pardon.

Key words: pardon, the right of pardon, pardon, the international legal regulation of the institution and domestic regulation of the institution of pardon.